

Helle Ravn: ”Gulerødder, Græs eller Granit”, danske parcelhushaver 1950-2008
Øhavsmuseet - Langeland 2011,
279 sider, rigt illustreret
kr. 350

FRA NØJSOMHED TIL OVERFLOD – PARCELHUSHAVEN GENNEM 60 ÅR

Havefolket kan deles i to grupper. Der er de resultatorienterede, og så er der dem, der mere går op i processen. De første skal helst være færdige med havearbejdet så hurtigt som muligt – med tryk på hurtigst muligt. I det hele taget en lidt kedelig kategori. Den anden kategori, som jeg henregner mig selv til, er mere spændende. Vi betragter haven som terapi. Vi har indset, at vi aldrig bliver og såmænd heller ikke ønsker at blive færdige. Vi arbejder i haven så længe, vi gider. Så sætter vi os ned, nyder det gjorte og planlægger måske næste skridt. Men færdige bliver vi aldrig. Og gud ske lov for det. Nærværende bog vil interessere haveelskere af enhver kategori.

Fra disse synkroner betragtninger til den foreliggende bogs diakrone, dvs. historiske perspektiv. Den ønsker at beskrive de skiftende roller, som parcelhushaven har spillet i danskernes hverdag og bevidsthed i de seneste 60 år. Og rollerne er mange – pædagogisk illustreret på omslaget i både billeder og ord. Gulerødder, græs eller granit. Forfatteren, Helle Ravn, etnolog og gennem 30 år museumsinspektør på Langelands Museum, røber allerede på de første sider kærlighed til arbejdet. Forud er gået tre andre bøger om havehistorie – delvist udgivet sammen med gemalen Peter Dragsbo.

Lad det være sagt med det samme. Det er en vidunderlig, smuk og velskreven bog, der til fulde bekræfter det synspunkt, at humanistisk forskning først rigtig er lykkedes, når den er formidlet til den læsende del af offentligheden. Desuden bekræfter den indtrykket af, hvor megen gedigen og læservenlig forskning, der i dag bedrives på det net af egns museer, der ligger spredt ud over landet. De har såmænd heller ikke noget valg. Bøgerne skal nemlig også kunne sælges til museets besøgende.

Den foreliggende bog rummer et væld af både ”historiske” og nutidige fotografier i alle formater. Der er stort set ikke en side uden billeder. Det er faktisk muligt at få et indtryk af bogen ved blot at kigge billeder og læse de tilhørende tekster. Helle Ravn har kigget over mange hække og ind af mange indkørsler. Hun har forsøgt at se huse og haver fra vidt forskellige vinkler. Endog kørt rundt i Langelands Museums høje lastbil for bedre at kunne kigge ind i haverne.

Når man i dag læser boligannoncer, er det slående, at der så godt som ingen parcelhuse er til salg. Nej, det er enten patriciervillaer eller en anden form for villaer, der pryder boligsiderne. Og det til trods for, at over halvdelen af alle danskere i dag foretrækker netop parcelhuset som boligform. Og på trods af, at mange af dem selv er vokset op i et sådant. I perioden 1960-80 flyttede faktisk 1,5 million danskere i eget hus, omgivet af en parcelhushave. Men ordet parcel signalerer åbenbart den dag i dag – ligesom i 1960’erne og 1970’erne - myter om borgerdyr og ligusterfascister, der forskanser sig i deres borge bag høje hække.

Bogen beskriver parcelhushaven fra 1950'erne og frem til i dag. Det gøres historisk og regionalt i bogens to hovedafsnit. Regionalt behandles haver i Assens, Sønderborg, Viborg, Rudkøbing og Dragør. Historisk bevæger bogen sig fra en tid, hvor køkkenhaven var dominerende. Og hvor den i begyndelsen – måske før huset overhovedet var bygget – fyldte hele grunden. Over en tid, hvor begge ægtefæller blev udearbejdende, og hvor køkkenhaven blev fortrængt af en børnevenlig græsplæne. Og frem til nutidens Danmark, hvor store dele af parcelhushaven bliver belagt med (billig) kinesisk granit. Det er parcelhushavens kulturhistorie, der er i fokus. Bogen rummer derfor ingen anvisninger på, hvordan man dyrker persille, anlægger sin have, eller hvilke planter, man skal foretrække og hvornår.

Gulerødder bliver det bogstavelige symbol for parcelhushaven fra 1950'erne til ind i 1960'ere. Af økonomiske grunde er byggeri af eget hus i dette årti betinget af en righoldig køkkenhave. Der var ikke råd til de store plantekøb – man klarede sig med aflæggere fra familie og venner. Haven skulle i bogstavelig forstand gøre nytte, og den var kendetegnet ved orden og velpassethed.

Ordet græs symboliserer de næste årtier frem til midt-90'erne. Sidst i 60'erne og hele det næste årti var præget af et enormt byggeboom, af kvindernes indmarch på arbejdsmarkedet og af de affolkede og stille villaveje om dagen. Soveby-begrebet opstår. Store og børnevenlige græsplæner fortrænger i denne periode køkkenhaven. Stedsegrønne træer og buske samt enkelte stauder og roser omkranser plænen. Haven skulle være nem at passe. Når far og mor kom hjem fra arbejde, ville de nyde solen på terrassen og ikke knokle i haven. I de næste årtier udvikledes nydelses-momentet yderligere. Haven fik mere og mere funktion af at være et integreret rum i boligen. I 1980'erne ofte materialiseret i form af en såkaldt velfærdsknast – en have- eller udestue, der forår og efterår kunne forlænge havesæsonen. Og være tilflugtssted i det ustadige danske sommervejr. Også børnene blev tilgodeset – med legestativer og små legehuse.

Endelig bliver granit symbol på haverne fra midt-90'erne og ind i det nye årtusinde. Større og større arealer bliver belagt med granit, skærver, klinker eller betonsten. Haven bliver udendørsrum til boligen. Med fast gulv, udekøkken, opvarmning på kølige aftner, grill- og bålplads og måske oven i købet udendørs bademulighed. Hermed opstår de ”dovne” haver med lidt dyrkning af udvalgte økologiske sommergrønsager og krydderurter. Der behøver ikke længere være økonomi i havedyrkning. Man betaler gerne overpris for tomaterne – ved at dyrke dem selv på terrassen. Fortidens nøjsomhedshave er afløst af overflodssamfundets wellness-have.

Det er efter ovenstående næppe nogen hemmelighed, at jeg er vild med denne bog. Den henvender sig ikke kun til havefolk – af hvad kategori, de end måtte være. Bogen kan med udbytte og fornøjelse også læses af den alment historie- og kulturinteresserede. Den fortæller med livet i parcelhushaven som eksempel danskernes historie gennem et halvt århundrede, hvor guleroden ændrede rolle fra basalt levnedsmiddel til økologisk snack.